

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องบทบาทของรัฐบาลในการกำกับสื่อมวลชนและการตอบสนองของสื่อมวลชนนี้ ผู้ศึกษาได้เข้าไปติดต่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บรรณาธิการข่าว ผู้รายงานข่าว และผู้ประกาศข่าวจากสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และสถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 จำนวน 9 คน ดังรายนามต่อไปนี้

สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3

กรรวิ ธีญญะตุลย์
นภจรส ใจเกษม
วารุณี ชี้อัสตัยสกุลชัย
กฤษฎา บัวคำศรี
ศุภโชค โสภาสะคุณ

สถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7

นพดล ทิพยวาน
ทิพย์วัลย์ ว่องวรการวิทย์
สมโภชน์ ไตรรักษา
อนุวัต เฟื่องทองแดง

โดยในบทที่ 5 นี้ ผู้ศึกษาจะนำเสนอสรุปผลการศึกษา การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 5.1 สรุปผลการศึกษา
- 5.2 การอภิปรายผล
- 5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า การกำกับสื่อมวลชนมีทั้งการกำกับด้วยกฎหมาย และการกำกับที่นอกเหนือจากกฎหมาย ทว่าการกำกับด้วยกฎหมายเป็นกฎหมายพิเศษที่อยู่นอกเหนือจากการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากการกำกับด้วยกฎหมายนี้จะเกิดได้ก็เฉพาะต่อเมื่อมีเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้นในประเทศ หากไม่เป็นเช่นนั้นแล้วสื่อมวลชนมีเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ทุกประการ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างทุกคนมีความเห็นตรงกันว่า “เสรีภาพ” นี้ โดยทางทฤษฎีและปฏิบัติไม่ใช่ “เสรีภาพ” เดียวกัน แม้ว่าสื่อมวลชนจะเป็นองค์กรเอกชนก็ตาม แต่สื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์มีลักษณะสำคัญคือ เป็นองค์กรที่ต้องรับสัมปทานจากรัฐบาล และเป็นองค์กรภาคธุรกิจ กล่าวคือ การที่สื่อมวลชนเป็นองค์กรที่ต้องรับสัมปทานจากรัฐบาลทำให้รัฐบาลในฐานะเจ้าของคลื่นความถี่มีอิทธิพลต่อสื่อมวลชนในฐานะผู้เช่าคลื่นความถี่นั้น และการที่สื่อมวลชนเป็นองค์กรภาคธุรกิจทำให้การประกอบการจำเป็นต้องเกิดผลกำไร ซึ่งการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่มีผลในเชิงลบต่อรัฐบาลหรือกลุ่มอิทธิพลจะทำให้ไม่เกิดผลกำไรเท่าที่ควร

นอกจากข้อมูลข้างต้น การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างยังพบอีกว่า รัฐบาลปัจจุบันในสมัยของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร มีการกำกับสื่อมวลชนที่นอกเหนือจากกฎหมาย ซึ่งไม่ได้แตกต่างจากการกระทำของรัฐบาลอื่นในอดีต เพียงแต่ยังไม่มีความเข้มข้นในการกำกับสื่อมวลชนโดยรวมเท่ากับรัฐบาลที่มีเหตุความไม่สงบเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม รัฐบาลปัจจุบันก็ยังเลือกที่จะกำกับสื่อมวลชนบางสถานีโดยการห้ามถ่ายทอด (Ban) โดยการตัดสิทธิ์การรายงานข่าว และวิ่งเต้นโน้มน้าว (Lobby) โดยการติดต่อผู้บริหารสถานีโดยตรงเพื่อจำกัดข้อความที่จะกล่าวออกอากาศ โดยทั้งหมดนี้รัฐบาลมิได้มีเหตุอันควรในการกำกับเลย

การตอบสนองของสื่อมวลชนต่อการกำกับของรัฐบาลส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ โอนอ่อนผ่อนตามในกรณีที่เข้าใจได้ เพราะเห็นการกำกับเป็นเรื่องปกติ และไม่โอนอ่อนผ่อนตามมากเท่าที่จะสามารถไม่โอนอ่อนผ่อนตามได้ในกรณีที่เข้าใจเหตุผลในการกำกับ เพราะเห็นว่าการกำกับนั้นละเมิดเสรีภาพอันพึงมีและบันทอนจรรยาบรรณวิชาชีพของสื่อมวลชน ซึ่งจะเกิดผลเสียต่อประชาชนและสังคมโดยรวม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กล่าวถึงแนวทางการกำกับสื่อมวลชนที่เหมาะสมของรัฐบาลว่า ไม่ควรมีอยู่เลย เพราะสื่อมวลชนมีเสรีภาพและจรรยาบรรณมากพอที่จะสามารถกำกับตนเองได้

ภายในองค์กรสื่อมวลชนด้วยกัน แต่กระนั้น ก็ยังมีกลุ่มตัวอย่างบางคนกล่าวว่า การกำกับของรัฐบาลควรมีอยู่บ้าง เพราะสื่อมวลชนบ้างก็ขาดระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ แต่การกำกับนั้น ควรสมดุลกับหน้าที่ที่สื่อมวลชนพึงกระทำ รวมถึงควรเท่าเทียมกันในกลุ่มสื่อมวลชนด้วยกัน กล่าวคือ หากจะมีการกำกับสื่อมวลชนควรมีการกำกับสื่อมวลชนทุกแขนงทุกสถานี

5.2 การอภิปรายผล

การจากวิเคราะห์การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่าไม่สามารถอธิบายบทบาทของรัฐบาลในการกำกับสื่อมวลชนและการตอบสนองของสื่อมวลชนได้โดยใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง ทั้งทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory) ทฤษฎีอิสรภาพนิยม (Libertarian Theory) ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) หากแต่บทบาทของรัฐบาลในการกำกับสื่อมวลชนและการตอบสนองของสื่อมวลชนของประเทศไทยมีรากฐานมาจากทุกทฤษฎีข้างต้น ส่วนทฤษฎีโซเวียต - อำนาจเบ็ดเสร็จ (Soviet - Totalitarian Theory) นั้นไม่สามารถนำมาใช้อธิบายบริบทของประเทศไทยได้อยู่แล้ว จึงทำให้เหลือแต่ทฤษฎีสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา (Development Media Theory) และทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเน้นการมีส่วนร่วมของสื่อมวลชน (Democratic – Participant Media Theory) ที่จะสามารถอธิบายบทบาทของรัฐบาลในการกำกับสื่อมวลชนและการตอบสนองของสื่อมวลชนของประเทศไทยในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมที่สุด เนื่องจากทฤษฎีสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา (Development Media Theory) เกิดขึ้นและมีอยู่เพื่อใช้อธิบายการสื่อสารในประเทศโลกที่สาม และทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเน้นการมีส่วนร่วมของสื่อมวลชน (Democratic – Participant Media Theory) เกิดขึ้นและมีอยู่เพื่อใช้อธิบายการสื่อสารในโลกยุคปัจจุบัน

ประเด็นที่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งหรือความสับสนในการกำหนดบทบาทของรัฐบาลในการกำกับสื่อมวลชนและการตอบสนองของสื่อมวลชนในประเทศโลกที่สามอย่างประเทศไทย ก็คือประเทศไทยอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ที่เทคโนโลยีทำให้เกิดสื่อมวลชนแขนงใหม่ๆ และทำให้รับรู้ว่ามีบทบาทของรัฐบาลในการกำกับสื่อมวลชนและการตอบสนองของสื่อมวลชนในนานาประเทศเป็นเช่นไร ทำให้เกิดการเปิดรับและจัดตั้งสื่อมวลชนแขนงใหม่ๆ ที่ไม่ใช่สื่อมวลชนกระแสหลัก รวมทั้งยังคาดหวังให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและสื่อมวลชนเป็นเช่นเดียวกับนานาประเทศ ซึ่งเป็นไปไม่ได้

ทฤษฎีสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา (Development Media Theory) มีจุดเน้นที่ประเทศโลกที่สามควรคำนึงถึงการคงอยู่ของสถาบัน ระบบทางสังคม และบทบาทด้านธุรกิจสื่อมวลชนที่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ มากกว่าการมีเสรีภาพอย่างไร้ขีดจำกัด กล่าวคือ ควรคำนึงถึงเสรีภาพร่วมในความเป็นชาติ ในความเป็นสังคม มากกว่าเสรีภาพที่ประชาชนหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งพึงมี ทั้งนี้เพื่อรักษาระเบียบภายในชาติ ภายในสังคมไว้ เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นและง่ายต่อการวางแผนพัฒนาประเทศต่อไป

ส่วนทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเน้นการมีส่วนร่วมของสื่อมวลชน (Democratic – Participant Media Theory) มีจุดเน้นที่ความต้องการของกลุ่มคนทุกกลุ่ม ตลอดจนพยายามต่อต้านแรงกดดันจากธุรกิจเอกชนและจากรัฐบาล เพราะฉะนั้น แนวทางการกำกับสื่อมวลชนที่เหมาะสมของรัฐบาลควรเกิดขึ้นจากการพิจารณาระบอบประชาธิปไตยแบบเน้นการมีส่วนร่วมตามทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเน้นการมีส่วนร่วมของสื่อมวลชน (Democratic – Participant Media Theory) เป็นหลักก่อน แล้วจึงผนวกด้วยการยึดโยงกับความเป็นชาติตามทฤษฎีสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา (Development Media Theory)

กล่าวคือ สื่อมวลชนทุกแขนงควรมีเสรีภาพที่จะนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย และประชาชนควรมีเสรีภาพที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการ จนกว่าเสรีภาพนั้นจะเป็นภัยคุกคามต่อความเป็นชาติ รัฐบาลจึงจะเข้ามากำกับสื่อมวลชน แต่เหนือสิ่งอื่นใด รัฐบาลต้องยอมรับว่าสถาบันรัฐบาลไม่ใช่สถาบันชาติ และภัยคุกคามต่อรัฐบาลไม่ใช่ภัยคุกคามต่อชาติ ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างสื่อมวลชนที่ทำการศึกษา

5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษานโยบายของรัฐบาลในการกำกับสื่อมวลชนและการตอบสนองของสื่อมวลชนในครั้งนี้อาจสรุปได้ว่า รัฐบาลเข้ามามีบทบาทกำกับสื่อมวลชน เพราะสื่อมวลชนยังไม่มีบทบาทในการกำกับตนเองที่ชัดเจน โดยสื่อมวลชนอาจจำเป็นต้องปรับโครงสร้างขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน และรัฐบาลอาจจำเป็นต้องมอบอำนาจให้องค์กรดังกล่าวนั้นอย่างเต็มที่ ซึ่งกรณีขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนนี้เป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือการศึกษาในครั้งนี้อาจเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากจะมีผู้ทำการศึกษาต่อไป เพราะในปัจจุบันองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนกระจัดกระจายไม่เป็นเอกภาพ อีกทั้งโครงสร้างขององค์กรยังไม่มีที่ชัดเจน ส่วนหนึ่งที่ยังตั้งรกรากอยู่ คือ ความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์กรสื่อมวลชนแต่ละประเภท เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ และ/หรือสื่อมวลชนที่

ไม่ใช่กระแสหลัก เป็นต้น ภายใต้เสรีภาพที่ประชาชนและสื่อมวลชนพึงมี สื่อมวลชนควรที่จะต้องมี
กลไกในการกำกับตนเองในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร โดยต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน
และสังคม ตลอดจนคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของชาติเป็นสำคัญ ภายใต้เสรีภาพที่รัฐบาลควรให้
สื่อมวลชนควรที่จะต้องสามารถทำหน้าที่ของตนเองได้โดยปราศจากอิทธิพลของรัฐบาลในฐานะ
เจ้าของสัมปทานสื่อมวลชน เพื่อผลประโยชน์สูงสุดของชาติ เพื่อประชาชน และเพื่อสังคมโดยรวม